

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru streinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 47.
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegraful Român”, strada Măcelarilor Nr. 30.
Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr
pentru fie-care publicare.

Sibiu, 9 Maiu, 1888

Dacă un străin — care nu cunoaște nici pe de parte relațiunile din Ungaria, va ceti rapoartele și arele despre activitatea reuniunii pentru colonizarea ciangăilor — ușor va veni la convingere, că Ungaria este o țeară binecuvântată de Dumnezeu, că în mersul ei spre cultură și spre organizarea internă deja a ajuns acolo — încât nimic nu mai are de a regula la ea acasă — și așa cu drept își în dreaptă privirile spre frații de un sânge, spre cian gâii din Moldova și din Bucovina, cari gem sub jug străin, cari luptă cu sărăcia și cu miseria, cu întu nerecul și cu cele ce isvoresc din întunec și tot atunci va afla îndreptătită purcederea societății maghiare de a lua în mâinile sale cauza, ca să i aducă aici și să i împărtășască de binefacerile culturale, să le dea pământ, cultură, cu un cuvânt, să facă din ei oameni fericiți. Noi, cari cunoaștem de aproape stările din Ungaria, noi, cari șcim, că în Ungaria sunt multe rele de îndreptat, multe de pus la cale și multe păcate vechi necurățite și neoblite, ne mirăm, că tocmai în Budapeșta, în centrul și în inima culturai maghiare să pot găsi oameni, cari nu vęd cele ce se petrec aici acasă, nu vęd nemulțămirea cetățenilor de aici, nu vęd cestiunea naționalităților ne rezolvată, ci în mod provocătoriu chiar își în dreaptă privirile ca să colonizeze teritoriile vaste ale statului cu oameni, cari au petecul lor de pământ în alte țeri.

Dacă s'ar face toate acestea în interesul statului, ca să i se dea putere nouă de viață, brațe muncitoare, oameni entuziasmați pentru nona patrie, de a-i da un contingent în armată și de a contribui la venitele țerei, nu s'ar afla nimenea să reproabe purcederea societății pentru colonizarea ciangăilor în Ungaria — și după nouele porniri și în Transilvania.

Ungurii ca patrioți patentati însă nu o au aceasta în vedere. ci înmulțirea elementului maghiar. Vęd ei, că nu pot asimila pe celelalte popoare cu toată maiestria și forța ce o întrebuintează încă de pe la anul 1540, cum ne este cunoscut din conclusele dietei transilvane de atunci și de pe timpurile lui Apafi I, și vędend puterea de resistință a moțului și a românului în genere, din punct de vedere național maghiar ei cred, că e îndreptătită noua pornire cu colonizarea ciangăilor. Foarte bine, nu noi vom fi, care îi vom împedea în propusurile lor. Tot ce regretăm este că ciangăii deși ajutamați, scutiți de toate dările nu se află bine aici și ne cuprinde mila, când mai eri alaltăieri îi vedeam primiți de

comitete anume instituite, cu banderii și alaiu, acuma însă se reintorc ear la vetrele lor părăsite, nu le place aici, căci nici aici nu curge lapte și miere ca și în Moldova ori Bucovina, ci ea se poată trăi, trebuie să lucre de la os și în urmă să-și vadă rodirile muncii lor duse de ape neregulate, agrii oferiti prefăcuți în pustii, ca nici după 2-3 ani să nu poată deveni roditori. Aceste le scie foarte bine reuniunea din Bpeșta, le scie toți ungurii și cei indigeni chiar, dar nimene nu i poate oprî în propusul lor, căci elementul maghiar trebuie înmulțit, cu ori ce preț și încă el trebuie înmulțit în părțile Devei, căci acolo elementul maghiar e în pericol deși faptele dovedesc contrariul, că în colosul comitat al Huniădoarei, am-ploiații administrativi sunt toți unguri, și că unicul cerc de alegere, unde românii ar fi în drept a avea reprezentantele lor român în dieta țerei și acela, prin corupțiune a trecut în mâinile maghiarilor.

Va să dică, ori vor veni ciangăii la Deva ori nu, ungurii sunt domni ai situațiunei și ne mirăm, că totuși nu se cred din destul stăpâni pe putere, ci în lucrarea sa comitetul pentru colonizarea ciangăilor tocmai Deva o ține de un punct slab, unde ar trebui înmulțit elementul maghiar cu 40 familii de ciangăii.

Acestia în un veac mult două au să se facă tot români și să ajungă tocmai contrariul de la ce se intenționează, dar tocmai că intențiunea, este îndreptată contra românilor, ea va da ansă la bănueli motivate din partea lor dacă a făcut rău guvernul, că și-a dat consimțământul seu, pentru de a înmulți numărul nemulțămilor cu una, care va produce încă pe multă vreme sânge rău în inimile populațiunei nemaghiare din comitatul Huniădoarei. Multe, foarte multe am avea de vorbit și de scris în punctul acesta, una însă nu o putem tăce și aceea este, că mai bine s'ar înființa un comitet, care să-și pună de problemă înfrățirea popoarelor din țeară, pentru că nu ciangăii aduși cu trimbițe au apărat acest pământ, nu ei dau numărul contingent pentru armată, nu ei plătesc dările cele mari, și nu ei sunt chemați la vreme de nevoie să facă serviții patriei și tronului, ci românul alătura cu sasul, sârbul cu slovacul și croatul. Este frumoasă suma de care dispune societatea pentru ciangăii, 34 mii de floreni nu sunt o sumă neînsemnată și cu ei s'ar putea face multe de toate, ce ar avea menițiunea înfrățirii — cari toate ar aduce cu mult mai mari foloase ca aducerea ciangăilor în Transilvania.

Monumentul are o înălțime de 66 urme, ear basa pe care este aședat, este un quadrat avënd 80 de urme la fie-care lature în lungime, și astfel o suprafață de 6400 urme pătrate.

Monumentul însuși este o grupă măreață de mai multe monumente, preste cari domnesce cu o sublimă majestate și dulce blândetă figura Mariei Teresia, reprezentată ședënd pe tron.

Platoul de granit, care mijlocește izolarea artistică a monumentului, este încungiurat cu pociumbi tot de granit, legați între sine cu lanțuri de brons. Pe acest platou se ridică stylobatul, formând trei trepte, pe care stă apoi întregul postament admirabil. Postamentul în cele patru unghiuri ale sale se da înainte, formând un felu de limbi, pe care stau patru statue cărări de ale generalilor mari ai Mariei Teresie: Laudon, Daun, Khevenhüller și Traun, în dubla mărime naturale. Sinurile formate de aceste limbi le ocupă statuele celor mai distinși sfetnici ai împărătesei, precum: Kaunitz, Liechtenstein, Van Swieten și Haugwitz.

Acest cerc grandios de figuri impresoară postamentul propriu dis, pe care stă figura împărătesei. Acest postament are forma unui felu de templu masiv de granit cu patru portaluri oarbe, în cele patru unghiuri susținut de patru ori câte 2 columne cislade de serpentin verde. În portalurile amintite se află în hautrelief 16 statue de bărbați ilustri din epoca Mariei Teresiei: Bartenstein, Starhemberg, Mercy,

Lacy, Haddik, Nádasdy, Eckhel, Pray, Gluck, Haydn, Mozart, Grassalkovici, Bruckenthal, Riegger, Martini și Sonnenfels.

Deasupra acestui postament admirabil decorat la picioare cu patru figuri alegorice, reprezentând însușirile împărătesei, șede pe tron în costumul pompos al timpului seu, cu mâna dreaptă întinsă cu mulțămire asupra țării sale, ear în stânga ținënd sceptrul și o legătură de hârtie: majestatica persoană a Mariei Teresiei.

Impresia artistică, ce-ți face acest monument este covârșitoare. Vedeți cu ochii dezvoltându-se înainte ta o epocă întregă, o epocă croită de bărbații geniali, a căror statură de brons te întimpină cu o sacră seriositate și dirigată de mâna înțelepței împărătese, a cărei spirit planează asupra acestei lumi mici de istorie și de artă.

Platoul, terasa, postamentele sunt parte din granit parte din sienit, ear figurile și toată ornamentalia din brons.

Cu monumentul Mariei Teresia renumitul Ring din Viena, care precum e știut rivalizează cu oricare altul din Europa în materie de frumșetă și de artă, a mai primit cu o memorabilitate mai mult, care în valoarea sa artistică este una dintre cele dintâiu a secolului al XIX lea.

Y.

FOIȚA.

Monumentul Mariei Teresia în Viena.

Duminecă în 13 a. l. c. s'a desvilit în Viena cu un ceremonial grandios, monumentul cel mare al împărătesei Maria Teresia. De față au fost la aceasta serbare toți membrii înaltei case domnitoare, în frunte cu Maj. Sa împăratul și M. S. împărăteasa. Pe tribunele clădite în mod provisoriu anume pentru festivitatea desvilirii a asistat în număr de 12.000 de persoane, elita societății din Viena, Budapeșta și din provincie. Momentul desvilirii a fost signalizat de 101 descărcături de tun și de imnul împărătesc, cântat de bandele militare din Viena.

Ce privește însuși monumentul, el este fără îndoială opera cea mai măreață, ce s'a produs în aceasta materie până acum în Viena, și în Austro-Ungaria preste tot.

Aședat la mijloc între cele două muzee grandioase ale curții împărătesci, ce s'au clădit de curând, monumentul și are fațada spre Ring și spre Burgul imperial. Fundul este format de edificiile grajdurilor împărătesci.

Ca să Ve puteți face imagine despre acest monument și neperitoriu semn comemorativ, ce s'a ridicat de cătră Maj. Sa împăratul împărătesei celei mari a Austriei, amintesc aci numai următoarele:

